

Samlingsbeskrivelse: Seksuelle overgrep, 2.trinn

TEMA		FORMÅL
Innhold	Samlingen handler om seksuelle overgrep. Mange barn har erfaringer og kunnskaper vi ikke snakker så mye om. Målet er å åpne opp temaet og vise at det går an å snakke om det på en nyttig, nyansert og opplysende måte for barn. Å gi barn kunnskap til å forstå når vonde ting skjer, og gi språk til å klare å sette ord på dette, er viktig «HMS-opplæring» for barn. Det er de voksnes ansvar å ta initiativ og bryte tabuene på en sunn måte. Barn blir kjent med sine rettigheter og hva som er greit og ikke greit. Slik kan vi gjøre det lettere for barn å søke hjelp.	Gi felles kunnskap om temaet Øve på samtale om temaet Reflektere rundt temaet i fellesskap
Kompetanse til ansatte	Tiltakskort samtale med barn og unge, Indre Østfold kommune: Tiltakskortet ligger som vedlegg nederst i samlingsbeskrivelsen Vold og overgrep, Indre Østfold kommune: https://www.io.kommune.no/tjenester/helse-og-omsorg/indre-ostfold-krisesenter/om-vold-og-overgrep/ Redd Barna: Undervisning om vold og overgrep Livet og Sånn skriver om vold: • Informasjon til læreren om å undervise om vold • Informasjon til læreren om å snakke om seksuelle overgrep • Informasjon til voksne om vold i nære relasjoner Om barn buser ut med sensitiv informasjon: Gjenta det barnet har sagt, med innlevelse, slik at du viser at du har hørt. Gi en kort kommentar som anerkjenner. Unngå å bagatellisere eller overdramatisere. «Så pappa`n din kan bli så sint at du blir redd. Ja, det kan skje noen ganger. Så fint at du sa det. Jeg vil gjerne snakke med deg om hvordan det er for deg litt senere.»	Øke kunnskap og trygghet i å undervise om temaet

	Forberedelse til timen: • Ledelsen på skolen har ansvar at den digitale fagøkten «Voksenrollen HMS for barn» blir gjennomført for alle ansatte før økten gjennomføres i klasserommet. • Det skal alltid være to voksne i klasserommet når økten gjennomføres. Skolens helsesykepleier kan være til stede under undervisningen og tilgjengelig i etterkant for evt. drøfting. Om dette er ønskelig må skolen avtale dato for undervisning i god tid sammen med helsesykepleier. • Økten skal ikke legges til siste skoletime eller på en fredag.	
Kunnskapsmål fra LK20	Helt konkret er målet for denne samlingen at eleven: • Vet mer om vold og overgrep • Vet hva de kan gjøre hvis de opplever dette eller kjenner noen som opplever dette • Vet at det er forbudt å utøve vold eller overgrep • Vet at det ikke er deres skyld hvis det skjer mot dem Folkehelse og livsmestring Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Temaet skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte. Aktuelle områder innenfor temaet er fysisk og psykisk helse, levevaner, seksualitet og kjønn, rusmidler, mediebruk, og forbruk og personlig økonomi. Verdivalg og betydningen av mening i livet, mellommenneskelige relasjoner, å kunne sette grenser og respektere andres, og å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner hører også hjemme under dette temaet.	Ivareta de overordnede målene i læreplanen knyttet til folkehelse og livsmestring

	Kompetansemål: Norsk: • lytte, ta ordet etter tur og begrunne egne meninger i samtaler • beskrive og fortelle muntlig (...) Samfunnsfag: • presentere og gi eksempler på rettigheter barn har i Norge og verden, og hva barn kan gjøre ved brudd på disse rettighetene • samtale om følelser, kropp, kjønn og seksualitet og hvordan egne og andre sine grenser kan uttrykkes og respekteres Samfunnsfag: • samtale om følelser, kropp, kjønn og seksualitet og hvordan egne og andres grenser kan uttrykkes og respekteres • samtale om grenser knyttet til kropp, hva vold og seksuelle overgrep er, og hvor man kan få hjelp hvis man blir utsatt for vold og seksuelle overgrep KRLE: • sette seg inn i og formidle egne og andres tanker, følelser og erfaringer	Ivareta kompetansemålene i LK20 knyttet til temaet
Husk	• Kosedyr/ball til å sende ut i ringen under avslutningen • Ledelsen skal sende hjem eget skriv til foresatte om at undervisningen vil bli gjennomført i løpet av mars måned. Eksakt dato for undervisning oppgis ikke.	
Tips	• Felles gjennomgang av opplegget sammen med alle voksne – se egen beskrivelse. Ansvar: Avdelingsleder/rektor. Helseesykepleier kan være til stede under gjennomgangen, dersom skolen ønsker det. Avtalt i så fall tidspunkt med helseesykepleier i god tid. • Når du øver med kollegaer i forkant, tenk på hva som evt. kan bli en utfordring i din gruppe • Vurder om det må gjøres individuelle tilpasninger ut fra gruppens eller enkeltelevers behov.	De voksne må legge til rette slik at alle elever får mulighet til å delta Unngå at leker kan brukes til å mobbe

	- Noen elever trenger spesiell forutsigbarhet. Dere kan se på samlingsbeskrivelsen og lekene i forkant, i et samarbeid med hjemmet. Tilrettelegge etter behov. - Dersom lærer kjenner til elever som har blitt utsatt for vold eller overgrep tidligere bør lærer snakke med eleven og evt. foresatte i forkant. Det bør gjøres en vurdering av om eleven skal være til stede i timen eller ikke. - Om en lek ikke fungerer så godt, avbryt i tide. Si «Dette greide vi ikke i dag, vi prøver igjen i morgen» - Prioriter lekene om du ser at dere går tom for tid eller at elevene ikke engasjerer seg helt i samtalen	
Organisering av timen		
Ringen	Sett på inngangsmusikk: For Indre Østfold kommune: Can't Stop The Feeling.mp4 For eksterne kommuner: Trolls: Can't Stop The Feeling GoNoodle - YouTube - Vi rydder klasserom - Vi samles i ringen	Gjenkjennelse Alle kan se alle og føle fellesskap i gruppa
Pusteøvelse og bevegelse	Øvelsen heter «Svinge med armene» Sansemotorisk øvelse - Svinge med armene Når du skal gjennomføre pusteøvelsen med elevene, velger du selv om du vil vise filmen eller om du modellerer selv. Dersom du ønsker å benytte en annen øvelse, finner du flere eksempler på https://www.io.kommune.no/tjenester/skole-og-utdanning/robuste-barn/pust-og-bevegelse/	Bevisst på pust, kropp, nærvær, fellesskap og bevegelse

Åpne opp temaet	Introduser filmen: Nå skal vi lære om noe som heter seksuelle overgrep. Vi skal se en film sammen, den handler om kroppen og at du bestemmer over din kropp. Vi skal også lære om at det er noen ting voksne aldri har lov til å gjøre med barns kropp, for eksempel å leke med barns tiss. Dette kalles seksuelle overgrep. Dere skal lære om dette fordi det er viktig at barn vet hva det er og at det ikke er lov. De som opplever seksuelle overgrep, skal kunne si ifra til voksne slik at det skal stoppe. Dersom noen av dere har lyst til å fortelle om noe, kan vi snakke om dette senere, når vi er alene.	Forberede elevene på temaet
Film og samtale	Film: NRK Super «Kroppen er din» (varighet 3:32) <i>Prosess: Åpen dialog med klassen, rekke opp hånda. Fordi temaet er vanskelig for noen, er det fint at de ivrige og trygge barna leder an, mens andre kan lytte og lære.</i> Refleksjonsspørsmål til bilde 1: Hva betyr det at kroppen din er din? La elevene komme med egne forslag, lærer kommer med forslag ved behov. <i>For eksempel:</i> <i>Alle barn har rett til å bestemme over sin kropp!</i> <i>Noen liker å klemme, andre liker det ikke, det er alltid lov til å si nei til en klem.</i> <i>Din kropp er viktig og verdifull, og du bestemmer over din kropp.</i> Refleksjonsspørsmål til bilde 2: Hva har voksne aldri lov til å gjøre med barn sine kropp? La elevene komme med egne forslag, lærer legger til ved behov: <i>Voksne har aldri lov til å leke tissen-leker med barn eller putte ting inn i munnen, tissen, rompa, eller andre kroppsåpninger. Bare hvis barnet skal få hjelp til tannpuss, til vask, får medisiner, eller er hos legen eller tannlegen. Det er greit å være naken sammen, for eksempel i dusjen eller på badet.</i>	Gi felles kunnskap om temaet Øve på å snakke om temaet Felles refleksjon Øve på å lytte til andre, dele egne tanker og vente på tur i samtalen Alle blir sett

	Refleksjon til bilde 3: Gode og vonde hemmeligheter Lærer forteller elevene om forskjellen på gode og vonde hemmeligheter: <i>I dag har vi snakket om to viktige og alvorlige temaer. Det er viktig at barn lærer om hva voksne ikke har lov til, og hva man kan gjøre hvis man opplever noe av det vi har snakket om i dag. Dersom noe er vondt eller vanskelig er det viktig å fortelle til en trygg voksen, selv om det er en hemmelighet. Noen hemmeligheter er gode, f.eks at vi har kjøpt en gave og skal overraske en som har bursdag. Vonde hemmeligheter er hemmeligheter som kan gjøre barnet trist og redd, kan gjøre vondt i magen, det kan være vanskelig å sove eller følge med på skolen. Slike hemmeligheter er det viktig å fortelle til en trygg voksen, uansett om man har fått beskjed om å holde det hemmelig.</i> Refleksjonsspørsmål til bilde 4: -Hvem kan barn snakke med om noe er vondt eller vanskelig? La elevene komme med egne forslag, lærer kommer med forslag ved behov. <i>For eksempel:</i> <i>Lærer, andre voksne som barna kjenner eller liker, som besteforeldre, trener, foreldrene til en venn. Helsesykepleier, miljøterapeuter eller sosiallærer (tilpass det som er riktig på din skole).</i> -Hva skal man gjøre dersom den voksne man forteller til, ikke hører eller hjelper til? La elevene komme med egne forslag, lærer kommer med forslag ved behov. <i>For eksempel:</i> <i>Si det en gang til eller si det til en ny voksen</i>	
Opplysning	Fortell om Alarmtelefonen 116 111 Gå inn på nettsiden og vis filmen om <u>Alarmtelefonen</u>: https://www.116111.no/barn Varighet: ca. 30 sek	Gi felles kunnskap om temaet

Lek	Blekksprutfar <i>Formål:</i> Bevegelse, kroppskontakt <i>Beskrivelse:</i> Et barn er blekksprutfar. Når blekksprutfar tar på en elev, blir eleven et blekksprutbarn som må sette seg ned der det blir tatt. Blekksprutbarna kan kun fange andre fra det stedet de sitter. Bare blekksprutfar kan løpe/gå fritt omkring. Denne leken egner seg aller best i gymsal eller ute. Tips: Området må være avgrenset dersom leken skal fungere.	Øve prososiale ferdigheter Erfare fellesskap og dele gode opplevelser Relasjonsbygging og vennskapsopplevelser
Oppsummering sammen	Vi setter oss i ringen og oppsummerer sammen. <i>Prosess:</i> Sende en ball e.l. rundt i ringen. Alle får ordet etter tur. Elevene sier en ting hver. Det er helt fint å si det samme som de andre, eller noe annet. Vi tar et spørsmål av gangen. Vi bytter spørsmål underveis, f. eks når 5-6 elever har svart. • Hva likte du i dag? • Hva lærte du? • Hvorfor er dette viktig? • Hva kan vi øve på?	Repetisjon Bevisstgjøring Avslutning og lukking av økta Vi lærer å lytte til hverandre og vente på tur Alle blir sett

Hva gjør jeg VED MISTANKE OM VOLD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN? - for deg som jobber med barn, er offentlig ansatt eller er nabo

SE

- Sår og blåmerker, gjerne flere steder på kroppen (se bilder i elektronisk veileder)
- Brann- og stikkskader
- Svimmelhet
- Søvnløse og spiseforstyrrelser
- Vondt i magen
- Uro og irritabilitet
- Depresjon
- Utagerende eller «pleasende» adferd
- Reaksjoner ved berøring
- Hyppige legebesøk og innleggelser på sykehus (med diffuse symptomer)
- Familien motsetter seg innsyn i familien
- Bruk av rusmidler
- Vær obs på «skjulte» budskap

SPØR

- Prøv å spørre om hva som har skjedd, mens du samtidig ivaretar barnet.
- Start gjerne med:
- «Jeg er bekymret!» Beskriv det du ser:
 - «Det virker som du ofte har vondt i magen»
 - «Jeg ser at du har blåmerker på armen»
- Fortsett med:
- «Dette gjelder kanskje ikke deg, men min erfaring er at mange som ikke har det så greit hjemme kan få sånne plager. Hva tenker du om det?»
 - «Hvordan er det å være deg hjemme?»

Tips!

- Gjenta det barnet sier:
- «Jeg er her og vil gjerne møte deg igjen»
- Still åpne spørsmål

HVA GJØR DU?

- Informer leder om mistanken din
- Observer, skriv ned hva som har skjedd, angi tid og sted

AV KLAR

Et barn kan fortelle om hendelser hjemme litt plutselig. For eksempel i en samlingsstund, i frikvartier osv. Inviter da barnet til en samtale:

- «Da du sa det... tidligere i dag, hva mente du da?»
- «Jeg har ikke vært der, fortell meg så godt du kan..»
- «Hva skjer videre da?»
- «Du har fortalt meg om..»

Utvís varsomhet og ikke spør for detaljert, det er politiet eller barnehusene som foretar avhør av barnet og ønsker å være den første som spør barnet om detaljene. Få barnet til å fortelle åpent!

- Når barnet er ferdig med sin fortelling, bekreft det barnet har sagt, og tydeliggjør at det hun/han har sagt er viktig.
- Ikke lov barnet at du ikke skal si det til noen. Forklar at du må snakke med noen andre voksne om det barnet har fortalt, men at du skal fortelle når du gjør det, og hvem du snakker med.

HVA GJØR DU?

- Noter ned det som barnet har fortalt, så ordrett som mulig. Dokumentasjon er viktig, skriv «mor sier...», «barnet forteller...»
- Noter ned tidspunkt og dato.
- Du kan drøfte saken anonymt med barnevern, krisesenter eller politi
- Drøft gjerne den konkrete saken med leder og helsesøster, der dere sammen legger en plan over hvem som gjør hva, når (akutte tiltak, bekymringsmelding, henviser til hjelpeapparat)

Vold og overgrep er ikke bare fysisk. Den arten seg også som psykisk, seksuell, økonomisk, materiell og latent.

Vold og overgrep kan skje i alle familier, uavhengig av sosial bakgrunn.

DU SER DET IKKE FØR DU TROR DET!

Barnetech | Illustrasjon ©

ROBUSTE
BARN

STRL § 196 - AVVERGEPLIKT
Alle har en personlig plikt til å
anmelde eller på annen måte
averge og hindre alvorlige
forbrytelser

AKUTT

Når du har grunn til å tro at et barn vil
komme til å bli utsatt for vold, har du
avvergeplikt.

- ved fysiske skader
- ved symptomer
- ved alvorlige trusler
- ved mistanke om seksuelle overgrep
- når barnet viser redsel for å gå hjem
- når barnet blir hentet av ruset foreldre
- ved mistanke om nært forestående
eller gjennomført kjønnslemlestelse eller
tvangsekteskap

Politiet varsles umiddelbart.

**Barnevernet / barnevernaktas varsles
samtidig.**

NB! Ved mistanke om vold mot barn,
skal IKKE foreldre kontaktes.

Ved synlige skader, ta gjerne bilder med
egen telefon. Vurder om barnet skal til
lege for å sikre bevis.

Din plikt er selve varslingen. Politiet vil
etterforske og sørge for avhør ved
barnehusene.

HANDLE

Hva gjør du ved mistanke om at et barn utsettes for vold?

Bekyringsmelding sendes barnevernet

Den skal inneholde: Personalia, årsaken til bekyrning
- Hva du har sett, hørt, observert, oppgi kontaktperson og
hva som allerede er gjort.

Meldingen sendes i samarbeid med leder. Hvis leder
motsetter seg å signere, har du et selvstendig ansvar for å
sende meldingen med din underskrift.
Barnevernet gir melderens tilbakemelding når melding er
mottatt og undersøkelsen er avsluttet. Som venn eller nabo
får du kun vite om meldingen er mottatt.

Husk!

Du skal kun melde fra om din bekyrning. Det er
barnevernet som undersøker saken og avgjør videre tiltak.

Anonyme drøftinger

Er du usikker? Ring barnevernet på tlf 98901100 for å
drøfte saken anonymt.

Hvis saken er henlagt, men du er bekymret for at volden fortsetter

- Nye bekymringer meldes til barnevernet

Nyttige nettadresser:

dinutvei.no
snakkemedbarn.no
rettentil.no
menneskertilsalgs.no

Meldeplikt

Du har en selvstendig
plikt til å melde
barnevernstjenesten ved
mistanke om vold mot
barn.

Barnevern, vakttelefon	Politiet	Kompetansteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll
98901100	02800/112	
Krisesenteret IØK	Statens Barnehus Moss	
69894569	45979800	47809050
Helsestasjonen IØK	Alarmtelefonen barn og unge 116 111	
69702000		
Drøftingstelefoner Øst-Politidistrikt:		
Vold mot barn: 47476212 Seksuelle overgrep mot barn 47476211		

